

Position paper rondetafelgesprek Defensienota 2018

De nota bevat een groot aantal positieve punten. In de eerste plaats de in het regeerakkoord vastgelegde budgetverhoging, maar ook op vele andere punten beweegt Defensie naar de mening van de werkgroep in een goede richting. Er zijn echter ook een aantal punten die vragen oproepen.

Technologie en investeringen

De ontwikkelingen in de technologie gaan buitengewoon snel. Enkele voorbeelden van opkomende technologieën waar de nota weinig aandacht aan besteedt zijn onbemand vliegen, varen en rijden, autonome wapensystemen, hypersonische raketten en high energy laser. Deze zijn al voorhanden of binnen enkele jaren te verwachten. Dit geldt ook voor de in de Geïntegreerde Buitenland en Veiligheidsstrategie (GBVS) genoemde technologieën als robotisering, synthetische biologie en kunstmatige intelligentie. Maar er zijn meer technologieën die een bedreiging kunnen gaan vormen of die juist kunnen worden gebruikt om in te zetten tegen een potentiële tegenstander. Defensie zou de ontwikkelingen nadrukkelijker moeten volgen en daar meer dan nu vroegtijdig op inspelen.

Zowel in het nationale discours als in de NAVO wordt vaak gehoord dat de doelstellingen van de Defensienota onvoldoende zijn om de benodigde slagkracht van de krijgsmacht te realiseren. Ook de bewindslieden geven aan dat het extra budget slechts een goede start is. De werkgroep is van mening dat naast verdere verhoging van het budget onderzocht zou kunnen worden of een moderne economische benadering een effectievere inzet van het beschikbare budget mogelijk maakt. In de meeste andere sectoren van de economie is “alternatieve financiering” aan de orde van de dag.

De investeringsquote (IQ) van Defensie is de laatste jaren beleidsmatig 20% en in werkelijkheid slechts ongeveer 15%. De cumulatieve achterstand zou volgens de vorige regering worden ingehaald. Deze achterstand is inmiddels tot een zeer hoog bedrag opgelopen. In de nota lijkt de IQ echter nog steeds lager dan 20% te blijven. Gevolg is dat de kwaliteit van het materieel van de krijgsmacht op macroniveau verder verslechtert. Volgens de werkgroep zou de IQ door meer automatisering en uitbesteding van taken juist moeten groeien tot structureel 30% of meer.

De nota gaat onvoldoende helder in op hoe een technologisch hoogwaardige krijgsmacht gerealiseerd gaat worden. Van-de-plank kopen van bewezen producten heeft tot gevolg dat de krijgsmacht feitelijk achterloopt op technologische ontwikkelingen. De krijgsmacht beschikt bij dan vaak niet over het technologisch hoogwaardige materieel dat het noodzakelijke overwicht oplevert ten opzichte van een potentiële tegenstander.

Bij iedere materieelkeuze gaat het er om een goede balans te vinden tussen bewezen en geavanceerde technologie. Daarom zou “technologische ouderdom” als criterium moeten worden toegevoegd.

Intensieve en open samenwerking tussen Defensie, de kennisinstituten en de industrie is in het verleden zeer effectief gebleken. De krijgsmacht beschikte mede daardoor over het best mogelijke materieel. Als Defensie over onvoldoende budget beschikt past inzet van innovatieve financieringsvormen daar ook bij. In andere sectoren van de economie is dat heel gebruikelijk. Samenwerking over grenzen heen is dan ook gemakkelijker, omdat privaat geld veel minder aan grenzen gebonden is dan overheidsgeld.

Personeel en technologie

In een groeiende economie, zoals we die nu kennen, zal er een tekort blijven aan technisch hoogwaardig geschoold personeel. Het lijkt daarom verstandig om specifiek in te zetten op technologie waarvoor bij gebruik weinig of geen personeel benodigd is. Dit zou twee beleidsuitgangspunten dichterbij brengen: vermindering van personeelstekorten én een technologische voorsprong. Het al vele jaren lopende programma “bemanningsconcepten” van de Koninklijke Marine is hiervan een goed voorbeeld.

Helaas wringt het personeelsgebrek op veel punten in de organisatie en tast dit de veiligheid, slagkracht en effectiviteit aan. Vanuit onze optiek dient dit knelpunt zich nadrukkelijk aan bij de begeleiding van Grote Projecten door de DMO en bij onderhoudsbedrijven. Alleen met voldoende zeer goed opgeleid en ervaren technisch personeel kan de krijgsmacht “Kwalitatief en Technisch hoogwaardig” zijn. Samenwerking met externe partijen met een uitstekende technische kennis die de realisatie van een behoeftestelling geheel of gedeeltelijk overnemen zou een oplossing kunnen bieden. Dit gebeurt ook bij andere overheden en bedrijven, bijvoorbeeld in de ruimtevaartsector. Het gaat iets verder dan de in de nota genoemde verwerving van reguliere goederen en diensten door externe partijen.

Wetenschappelijk onderzoek

De uitgaven voor wetenschappelijk onderzoek blijven volgens de nota lager dan 100 M€ per jaar. Dat is minder dan 1% van de totale begroting. Volgens de EDA-norm zou minimaal 2% moeten worden besteed aan kennisopbouw, defensiespecifiek onderzoek, technologieontwikkeling en innovatie, net als vóór de financiële crisis. Het belang dat Defensie volgens de nota aan wetenschappelijk onderzoek en innovatie hecht komt uit de cijfers dus helaas niet naar voren.

De Europese dimensie

De intenties van de Defensienota lijken sterk nationaal gericht. De huidige Europese initiatieven zoals het Europese Defensie Fonds, PESCO en de druk op samenwerking van Frankrijk en Duitsland verlangen echter een heldere visie op Europa.

Defensie zou beleidsmatig capaciteiten-, technologie- en operationele niches moeten kiezen waarin Nederland uitblinkt (of kan uitblinken). In internationaal verband kan ons land dan op juist die niches inzetten. Dit sluit aan bij het regeerakkoord, waarin staat dat Nederland zich in Europees verband zal inzetten voor gezamenlijke opleidingen, training en simulatie en voor interoperabiliteit.

In het regeerakkoord is ook aangegeven dat Defensie zich meer zal richten op gezamenlijke aankoop en poolen van materieel. De nota geeft echter aan dat (ook) meer nadruk gelegd zal worden op nationale aanbestedingen met toepassing van artikel 346 VWEU, waarbij Defensie als launching customer optreedt. Het is gewenst dat de technologiesector in de aanloop naar besluitvorming goed zicht heeft op de voorgenomen aanbestedingsstrategie. Al ruim voordat een aanbesteding wordt gepubliceerd moeten bedrijven en kennisinstituten hier immers op inspelen. Het is gewenst om de te volgen hoofdlijn bij de aanbesteding in ieder DMP-A document op te nemen.

Toekomstbestendigheid

In de Defensienota ontbreekt een visie op duurzaamheid, onder meer m.b.t. energievoorziening. Het akkoord van Parijs zal echter grote consequenties voor Defensie hebben. Groot materieel dat nu wordt gebouwd gaat mee tot na 2060 of zelfs nog langer. De beschikbaarheid van fossiele brandstof zal tegen die tijd heel anders zijn dan op dit moment. Het is dus noodzakelijk nu al maatregelen te nemen om dat materieel te zijner tijd beschikbaar te houden. Andere krijgsmachten, waaronder die van de VS, treffen op dit punt wél de nodige voorbereidingen.

Den Haag, 14 mei 2018

Heeft u nog vragen? Neem dan contact op met de werkgroep via E: politiektechniek@kividy.nl of T: 071 7113973

De werkgroep “Politiek en Defensie & Veiligheidstechniek” van het Koninklijk Instituut Van Ingenieurs (KIVI) analyseert actuele politieke ontwikkelingen in de defensiesector. Zij levert feiten en duiding op basis van openbaar beschikbare stukken en kennis en ervaring op het gebied van defensietechnologie. De opmerkingen en vragen betreffen uitsluitend technologische of daarmee verband houdende aspecten..

Disclaimer: De gegeven feiten en meningen zijn gebaseerd op open bronnen en op de kennis en ervaring van werkgroepleden. Dit is geen officieel standpunt van KIVI. De vereniging aanvaardt geen aansprakelijkheid voor hetgeen door de werkgroep of haar leden naar voren is gebracht.